

Esas Sayısı : 2013/148

Karar Sayısı : 2014/62

Karar Günü : 27.3.2014

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İstanbul 6. Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 22.11.2001 günlü, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 617. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...red tarihinden başlayarak altı ay içinde..." ibaresinin Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Davalı borçlunun, mirası reddetmesi üzerine, davalının alacaklıları tarafından açılan mirasın reddinin iptali davasında, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasını ciddi bulan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"Bu hüküm, mirasçılardan alacaklılarının korunması amacıyla konulan ve mirasın reddi halinde, red tarihinden başlayarak altı ay içerisinde, reddin iptali hakkında dava açılabilceğini düzenlemektedir. Ancak, mirasın reddi halinde, mirasın reddi davası açmak için tanınan altı aylık süre, hak düşürücü süre olarak değerlendirilmektedir. Üstelik bu hak düşürücü süre, yukarıda açıklandığı üzere, red kararının kesinleştiği ya da ilan edildiği yahut da alacaklılara tebliğ edildiği tarihten değil, red beyanında bulunulan tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 28.06.2006 tarihli, 2-464 esas, 471 sayılı kararının incelenmesinde; itiraz süresinin red tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı ve T.M.K.nun 617. maddesinin açık hükmü karşısında red beyanı ile davanın açıldığı gün arasında, altı aylık hak düşürücü sürenin geçtiği anlaşıldığından, yerel mahkeme direnme kararının bozulmasına karar verildiği anlaşılmaktadır.

Eski M.K.nun mirasın reddini düzenleyen 557. maddesinde, mirasın reddine karşı, reddeden mirasçının alacaklılarının, üç ay içinde itiraz haklarının olduğu kabul edilmiş iken, yeni M.K.nun bunu karşılayan 617. maddesinin bu süreyi altı aya çıkarttığı ve bu sürenin hangi tarihten itibaren işlemeye başladığını düzenlediği, başlangıç tarihini de red tarihi olarak belirlediği anlaşılmaktadır.

Eski düzenleme, somut olaya göre reddin hakkaniyet ölçüleri dahilinde öğrenilmiş sayılabileceği tarihin takdirini hakime bırakmış olmakla, genel hukuk prensiplerine uygun bir sonuca ulaşılabilmesini sağlarken, yeni düzenleme "...red tarihinden itibaren başlayarak 6 ay içerisinde..." şeklinde hüküm getirerek bu imkanı ortadan kaldırmıştır.

Kanun koyucu, kaynak İsviçre Medeni Kanunu'nun 578. maddesindeki gibi düzenleme yaparak süreyi altı aya çıkartmıştır.

Bu değişiklikte göstermektedir ki; kanun koyucu, alacaklıların korunmasını istemiş, öngörülen süreyi artırmış, ancak, uygulamada kötü niyetli borçluya adeta prim vererek, süreyi red beyanından başlatarak, amacın gerçekleşmesine engel koymuştur.

Anayasamızın 2. maddesine göre, sosyal devlet olma ilkesinin bir gereği olarak devlet, vatandaşlarının alacaklarını tahsil etme, borçlarını ödeme yükümlülüğü bağlamında, vatandaşlarına hakkını arama konusunda imkan sağlamak, adalet hizmetlerini en iyi şekilde sunmak durumundadır.

Anayasamıza göre, vatandaş olsun olmasın herkes, yargı mercileri önünde adil yargılanma, hakkını arama ve savunma hakkına sahiptir. Yani, kanun eliyle hakkını arama konusunda mağdur duruma düşürülmemelidir. İşte alacaklı, T.M.K.nun 617. maddesi hükmü karşısında hiçbir şekilde haberi olmaksızın, borçlusu tarafından reddedilen mirasın reddine yönelik olarak, dava açma hakkına kavuşamayacaktır. Çünkü madde, altı aylık ve üstelik hak düşürücü sürenin, alacaklılara bildirilmesi ya da ilan yolunda adil yargılanmayı sağlar bir düzenleme getirmemiştir.

Üstelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 6. maddesi de "Adil yargılanma hakkı" başlığı altında "Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir ..." hükmünü getirmiştir.

Alacaklılar, kötü niyetli borçluları takip etme hakkını yakalayamayacaklar, T.M.K.nun 617. maddesi, başlığı ile hiçte uygun olmayan bir sonucu doğurmaya devam edecektir. Maddenin işlerliğinin sağlanması gerekir. Aksi halde, göstermelik bir madde olarak kalmaya mahkum olacaktır.

Uygulamada, red beyanının yapıldığı gün karar verildiği kabul edilse dahi, gerekçeli kararın yazılması, HMK'nun 294. maddesinin 4. fıkrası dikkate alındığında, bir ayı bulabilecektir. Mahkeme zaptında kalan bir beyanın, alacaklıları bağlaması, açıkça hak arama özgürlüğünü engellemektedir.

İ.İ.K.nun 277 ila 283. maddeleri arasında düzenlenen ve muvazaanın bir türü olarak değerlendirilecek iptal davası hükümleri incelendiğinde; 278. maddesinde "...alacaklılardan en eskisinin tesis edildiği tarihe kadar geriye doğru olan müddet içinde yapılan bütün bağışlamalar ve ivazsız tasarruflar batıldır.

Ancak, bu müddet haciz veya aciz yahut iflastan evvelki iki seneyi geçmez." şeklinde düzenleme yapılmış, yine 284. maddesinde "Hak düşürücü süre" başlığı altında iptal davası hakkı, "batıl tasarrufun vukuu tarihinden itibaren beş sene geçmekle düşer" düzenlemesiyle borçlunun hakları korunduğu gibi alacaklının hakları da makul süreler içerisinde korunmuştur.

Nasıl ki bu düzenleme ile borçlunun üzerine kayıtlı taşınmaz ya da diğer mal varlığının İ.İ.K.nun 278 ve 279. maddeleri ile 280. maddesi çerçevesinde elden çıkarılması, iptale tabi bir tasarruf olarak değerlendirilmiş ise, mirasçuların alacaklarının korunması da en azından, aynı süre ya da benzer süreler içeren bir düzenlemeye konu olmalıdır.

Çünkü, miras kalan mirasçının gayrimenkulüne ulaşmak, adına kayıtlı taşınmaza ulaşmaktan da zor ve uzun bir süreç olacaktır.

Mirasçılarının alacaklılarının korunmasında, alacaklı, makul bir süreyle korunmayı hak etmektedir. Ancak, sürenin yeterliliği tartışma konusu olsa da, başlangıç tarihi, açıkça hak arama hürriyetini kısıtlamaktadır. Bu nedenle Anayasamızın 36. maddesine aykırıdır.

Bu nedenlerle T.M.K.nun 617. maddesinin "...red tarihinden itibaren başlayarak 6 ay içerisinde..." hükmünün Anayasamızın "Cumhuriyetin nitelikleri" başlıklı 2. ve "Hakların korunması ile ilgili hükümler" başlıklı 36. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali için, 52. maddesi gereğince Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, davanın aynı madde gereğince Anayasa Mahkemesince bu konuda karar verilmeye kadar geri bırakılmasına karar verilmesi gerekmektedir.

SONUÇ VE İSTEM : Yukarıda açıklanan nedenlerle;

T.M.K.nun "Mirasçılarının alacaklılarının korunması" başlıklı 617. maddesinde yer alan "...red tarihinden itibaren başlayarak 6 ay içerisinde..." hükmünün Anayasa'nın 2. maddesi ve 36. maddesine aykırı olduğunun tespiti ile iptaline karar verilmesi arz olunur."

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

Kanun'un itiraz konusu ibarenin de yer aldığı 617. maddesi şöyledir:

"VII. Mirasçılarının alacaklılarının korunması

Madde 617- Malvarlığı borcuna yetmeyen mirasçı, alacaklılarına zarar vermek amacıyla mirası reddederse; alacaklıları veya iflâs idaresi, kendilerine yeterli bir güvence verilmediği takdirde, **ret tarihinden başlayarak altı ay içinde reddin iptali hakkında dava açabilirler.**

Reddin iptaline karar verilirse, miras resmen tasfiye edilir.

Bu suretle tasfiye edilen mirastan reddeden mirasçının payına bir şey düşerse bundan, önce itiraz eden alacaklıların, daha sonra diğer alacaklıların alacakları ödenir. Arta kalan değerler ise, ret geçerli olsa idi bundan yararlanacak olan mirasçılara verilir."

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine dayanılmış, Anayasa'nın 13. maddesi ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM,

Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN ve M. Emin KUZ'un katılımlarıyla 11.12.2013 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatma BABAYİĞİT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşüldü:

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralda düzenlenen hak düşürücü sürenin ret kararının kesinleştiği veya ilan edildiği ya da alacaklılara tebliğ edildiği tarihten değil, ret beyanında bulunduğu tarihten itibaren işlemeye başladığı, alacaklıları koruma amacı taşıyan itiraz konusu kuraldaki sürenin makul olmadığı ve sürenin başlangıcının ret tarihi olarak belirlenmesinin hak arama hürriyetini kısıtladığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle itiraz konusu kural Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

İtiraz konusu kuralda, alacaklılarına zarar vermek amacıyla mirası reddeden mirasçının alacaklılarına reddin iptali davasını açabilme hakkı tanınmış olup bu davanın mirasın reddinden itibaren altı ay içinde açılabileceği düzenlenmiştir. Bu süre, hak düşürücü süre olduğundan, Kanun'un belirlediği sürede dava açılmaması hâlinde dava açma hakkı sona erecek, dava açılması durumunda ise davaya bakan hâkim bu süreyi kendiliğinden göz önünde bulundurarak davanın reddine karar verecektir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilerek yargı mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin etkili yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir.

Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte, bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca, hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanımına ilişkin düzenlemelerin hak

arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak, bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvenceye aykırı olamaz.

Anayasa'nın 13. maddesine göre ise temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamalar, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı gibi hak ve özgürlüklerin özlerine de dokunamaz.

Hak arama özgürlüğü demokratik hukuk devletin vazgeçilmez unsurlarından biri olup tüm bireyler açısından mümkün olan en geniş şekilde güvence altına alınmalıdır. Diğer taraftan, hukuki işlem ve kuralların sürekli dava tehdidi altında bulunması hukuk devletin unsurları olan hukuki istikrar ve hukuki güvenlik ilkeleriyle bağdaşmaz. Bu nedenle hak arama özgürlüğü ile hukuki istikrar ve hukuki güvenlik gerekleri arasında makul bir denge gözetilmelidir.

İtiraz konusu kuralda öngörülen dava açma süresi, yargılama usulüne ilişkin olup bu süreyi belirleyip belirlememe yetkisi, Anayasa'da belirlenen kurallara bağlı kalmak koşuluyla kanun koyucunun takdirindedir. Ancak, kanun koyucu, mirasın reddinin iptali davasında dava açma süresine ilişkin hükümleri düzenlerken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Bu ilke ise "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. "Elverişlilik", getirilen kuralın, ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, "gereklilik", getirilen kuralın, ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını ve "orantılılık" ise getirilen kural ve ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir.

Kuralla getirilen süre sınırlaması, bir mirasçının şahsi durumu yüzünden hakların uzun süre askıda kalmasının önlenmesini ve terekenin bir an önce hak sahiplerine ulaşmasını amaçlamaktadır.

İtiraz konusu kuralda, mirasın reddinin iptali davası açabilmek için alacaklılara altı aylık süre sınırlaması getirilmekle birlikte, "ret tarihi" bu sürenin başlangıcı olarak belirlenmiştir. İtiraz konusu kuralda düzenlenen "ret tarihi" miras ret beyanının sulh hâkimine ulaştığı tarih olup 4721 sayılı Kanun'un sistemi, reddin alacaklılar tarafından derhal öğrenilebilmesine imkân tanımaktadır. Zira, mirasbırakanın yerleşim yeri sulh mahkemesine yöneltilen ret beyanı hâkim tarafından tutanakla tespit edilerek, ret özel kütüğüne tescil edilecektir. Mirasçının alacaklıları, mirasın reddedilip reddedilmediğini mirasbırakanın yerleşim yeri sulh mahkemesi nezdinde yapacakları girişim ile öğrenme imkânına her zaman sahiptirler. Dolayısıyla, itiraz konusu kuralda belirlenen altı aylık süre, alacaklıların mirasın reddedilip reddedilmediğini, reddedilmiş ise borçlu mirasçı tarafından yeterli güvence verilip verilmediğini araştırabilmeleri ve dava açma haklarını kullanabilmeleri için ölçülü olduğu gibi, reddin iptali davasının süresinin başlangıcının ret tarihi olarak belirlenmesi, borçlu dışındaki diğer mirasçıların terekeye bir an önce kavuşmasını ve uzun süre dava tehdidi altında kalmasını önlemeye, reddeden mirasçının alacaklılarının korunması sağlamaya elverişli olup, itiraz konusu kuralın, hukuk devleti ilkesine ve hak arama hürriyetine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

VI- SONUÇ

22.11.2001 günlü, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 617. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...ret tarihinden başlayarak altı ay içinde..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 27.3.2014 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili
Serruh KALELİ

Başkanvekili
Alparslan ALTAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Erdal TERCAN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ